

Psixologik xizmatda kasbiy xususiyat va fazilatlarning tahlili

UrDU “Pedagogika va psixologiya”

kafedrasi katta o’qituvchisi O.K.Odamova

ogiljon-odamova@gmail.com

[Tel:+99894 230 2875](tel:+998942302875)

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti SH.M. Mirziyoyevning 2017-yil 7-fevraldagi - O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risidagi PF-4947-sonli Farmoni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 20-apreldagi - Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risidagi PQ-2909-sonli Qarorining qabul qilinishi, yoshlarni har tomonlama bilim olishlari, ularda yaratuvchilik imkoniyatlarini kengaytirishga bo'lgan sharoitlar yanada yaxshilandi. Bu esa proaessor-o'qituvchidan salmoqli darslik, o'quv qo'llanma, uslubiy qo'llanma va maqolalar yozishni talab etadi.

Ushbu maqoladan olingan bilim, ko'nikma va malakalar bo'lajak mutaxassislarda kasbiy muloqotni amalga oshirish, o'z ustida ishlash, kasbiy malaka va ko'nikmalarni shakllantirish uchun asosiy manba hisoblanadi. Maqsad talabalarda o'z kasbiga doir psixologik bilimlarni egallashga, shaxs psixologiyasi, uning faoliyati va muloqoti, psixik taraqqiyot qonuniyatlarini bilishga, shaxsni psixologik metodlar yordamida o'rganish bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish. Talabalarga jamiyat hayotida psixologik hodisalar, holatlar va jarayonlarning mohiyatini tahlil etishga, insonning shaxs va mutaxassis sifatidagi kamoloti va unga ta'sir ko'rsatuvchi omillar, uning individual psixologik xususiyatlari, emotsional va irodaviy sifatlarini tahlil etishga o'rgatishdan iboratdir. O'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida talaba -

psixologik tushunchalarni, voqelik va jamiyatdagi voqea-hodisalarni, shaxsning o'zida kechadigan ijtimoiy-psixologik jarayonlarni, shaxsni psixologik tadqiq qilish usullarini bilishi, psixologik mushohada etish, narsa-hodisalarni ilmiylik va mantiqiylik asosida o'rganish, ilmiy tafakkur va psixologik tassavurning uyg'unligini ta'minlash, mustaqil va zamonaviy fikrlash, o'zining shaxsiy va kasbiy faoliyatida psixologik bilimlarni va qonuniyatlarni qo'llay olish ko'nikmalariga ega bo'lishi nazarda tutiladi.

Maqolani ilmiy-nazariy yoritishda kasbiy faoliyat psixologiyasiga ham bir nazar solishni taqoza etadi. O'z mohiyatiga ko'ra, psixologik xizmat psixologiya fanlari tarkibiga kiradi. Shu nuqtai nazardan qaraganda kasbiy psixologiya o'ziga xos predmet bo'lib, psixologik xizmatning nozik tomonlarini qamrab oladi. Ya'ni bu fan psixologiya sohalarining kesishuvida yuzaga keladi. Psixologiya muayyan shaxs, uning jamiyatdagi xulq-atvori va turli faoliyatlarining o'ziga xos tomonlarini o'rganadi. Bundan ko'rinadiki, har ikkala fanning obekti va subekti shaxs, inson hisoblanadi. Yuqorida ta'kidlab o'tganimizdek, kasbiy psixologiya faoliyat psixologiyasi psixologiya tarkibida yuzaga kelgan bo'lib, aniq faoliyat, ya'ni kasb faoliyatidagi psixologik jihatlarning muhim tomonlarini o'rganishga bag'ishlangan fan hisoblanadi. Kasbiy faoliyat psixologiyasi ilmiy-amaliy fan bo'lib, umumiy psixologiyaning qonuniyatlarini o'rganadi va bu fanning samaradorligini oshirish uchun tavsiyalar ishlab chiqadi. Kasbiy faoliyat psixologiyasi fani kasb doirasidagi munosabatlar, odamlarning psixik faoliyatini boshqarish mexanizmlari va qonuniyatlarini o'rganuvchi fandır. Bunda kasb egalarning psixologik asoslarini o'rganish maqsad qilib qo'yilgan. Kasbiy faoliyat psixologiyasi fanining maqsadi-kasb egalari faoliyatining taraqqiyot qonuniyatlari, turli toifadagi shaxslar bilan o'zaro munosabatlar jarayonida psixologik bilimlardan foydalana olish ko'nikma va malakalarini shakllantirishdan iboratdir. Shu ma'noda, kasbiy faoliyat psixologiyasi

fanining metodologik asosini O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining asarlari, faylasuf-allomalarning kasb psixologiyasi faniga oid g‘oya va nazariyalari hamda hukumat qonunlari, va buyruq va ko‘rsatmalari tashkil etadi.

Professiografiya - bu kasb tomomnidan insonga qo‘yiladigan talablar nuqtai nazaridan kasblar va ularni tabaqalashtiradigan ixtisoslar tavsifidir. Muayyan ixtisos-kasb yoki ular guruhi tomonidan insonga qo‘yiladigan talablar sisitemasining tavsiflash va asoslash professiografiyaning natijasini hal qiladi.

Professiogrammada muhim xislatlari borgan sari birmuncha ortib borishini hisobga olgan holda psixologning quyidagi xislatlarini ko‘rsatib berishi lozim:

Psixologning shaxsiy xislatlari - Bolalarni yaxshi korishi, ularni sevishi, amaliy-psixologik aql-farosatlilik, mehnatsevarlik, jamoat ishlarida faollik, mehribonlik, kamtarlik, odamiylik, dilkashlik, uddaburonlik, mustahkam xarakterga ega bo‘lish, o‘z bilimini oshirishga intilish.

Psixologning kasbiga xos hislatlari - milliy qayta qurish mafkurasi bilan mustaqil davlat mafkurasini tushunishi, zamonaviy maktabda olib boriladigan oquv-tarbiya jarayonida umuminsoniy boyliklar, milliy an‘analar va urf-odatlarining ahamiyatini tushunishi, o‘qituvchining kuzatuvchanligi, o‘z diqqat-e‘tiborini taqsimlay olishi, pedagogik fantaziya (hayo‘l)ning rivojlanishi, o‘ziga tanqidiy munosabatda bolishi, o‘zini qo‘lga ola bilishi, o‘zini tuta bilishi, pedagogik fakt, nutqning emotsional ifodalanishi.

Psixologning kasbiga xos bilimi- ta‘lim va tarbiya jarayoni mohiyati bilan uning maqsad va vazifalarini tushunishi, psixologiya asoslari, yosh psixologiyasi va pedagogik psixologiya asoslarini bilishi, etnopsixologik bilimlarni egallashi, hozirgi zamon pedagogikasi asoslarini bilishi, hozirgi zamon pedagogikasining metodologik asoslarini egallanganligi, maktab yoshida bolalarning psixologik-pedagogik xususiyatlarini tushunishi, o‘z fanini chuqur bilishi, o‘quvchilarga

tarbiyaviy taʼsir etishning samaradorligini bilishi, ota-onalar va jamoatchilik bilan olib boriladigan tarbiyaviy ishlarning mazmunini bilishi.

Psixologning shaxsiy - pedagogik uddaburonligi - dars mashgʻulotlari uchun zarur materiallarni tanlay bilishi, oʻquvchilarning bilish faoliyatini boshqara olishi, taʼlim va tarbiya jarayonida oʻquvchilar ongining taraqqiy etib borishini istiqbolli ravishda rejalashtira olishi, pedagogik vazifalarni shakllantirish va tarbiyaviy ishlarni rejalashtirishni bilishi, bolalar jamoasiga rahbarlik qilishda oʻz faoliyatini rejalashtirishni bilishi, oʻquv massadlarini rejalashtira olishi, oʻquvchining talim-tarbiya ishlariga tayyorlanish tizimini rejalashtira olishi.

Psixologning eng muhim sifati bu kasbiy kompetentsiysidir. U kasbiy bilim, koʻnikma, malakalarni oʻz ichiga oladi. Psixolog har tomonlama oʻqitilgan mutaxassis boʻlishi kerak. Shuning uchun uning kasbiy bilimlari nafaqat psixologiya bilimlarini, balki falsafa, tarix, pedagogika, madaniyatshunoslik, huquq, iqtisod, filologiya, sotsiologiya, matematika va informatika, zamonaviy tabiatshunoslik tushunchalari sohasidagi maʼlum bir bilimlarni ham oʻz ichiga oladi. Xulosa qilib aytganda kasbiy mahorat psixologning amaliy faoliyati muvaffaqiyatini, psixologik bilimlarni oʻz vazifalarini bajarishda qoʻllash, aniq harakatlar, psixologik texnikalar, qobiliyatini belgilaydi. Kasbiy koʻnikmalar - bu yaxshi tasdiqlangan, osonlikcha va ishonchli bajariladigan professional harakatlar, bu psixologga ishni samarali bajarishga imkon beradi. Tajriba qancha koʻp boʻlsa, mutaxassis shuncha kasbiy mahoratga ega boʻladi. Kasbiy vakolat xususiyatlariga bir qator professional imkoniyatlar, professional faoliyat vositalari, texnikasi va texnologiyalarini mukammal egallash, kasbning xususiyati va fazilatlarini belgilaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. E. G'oziyev. Psixologiya. Darslik. “O'qituvchi” nashriyot-matbaa ijodiy uyi. Toshkent. – 2008 yil.
2. Z.T.Nishanova,G.K.Alimova.Psixologik xizmat. Psixikorreksiya. Darslik. Toshkent. 2019 yil.OOO”AKTIV PRINT.bosmaxonasida chop etilgan.435 bet.
- 3.M.S.Tovbayeva. “Umumiy psixodiagnostika”.O’quv qo’llanma. Samarqand 2023 yil. SamDU nashriyoti.174 bet.
- 4.R.R. Saylaubekovna. et al. The Essence of the Concept of Family Life in Modern Psychology //Excellencia: International Multi-disciplinary Journal of Education (2994-9521). – 2024. – T. 2. – №. 1. – C. 339-342.
- 5.R.S.Razakova, Narimonovna.Y.I. Bog ‘cha yoshidagi bolalarda xotiraning rivojlanishi //Journal of Science-Innovative Research in Uzbekistan. – 2024. – T. 2. – №. 2. – C. 196-201.

Research Science and Innovation House

